

**IES FIN DO
CAMIÑO**

PLAN DE CONVIVENCIA

1. FUNDAMENTACIÓN TEÓRICA E LEGAL

A preocupación social polo aumento da conflictividade nas aulas e a necesidade de educar na xestión pacífica dos conflitos veuse plasmando na lexislación europea, estatal e autonómica dos últimos anos.

1.1 No ámbito Internacional.

O Informe á UNESCO da Comisión Internacional sobre Educación para o Século XXI (Comisión Jaques Delors) determina as aprendizaxes fundamentais ou alicerces do coñecemento, entre eles, o aprender a convivir.

Doutra banda, a Carta de Recomendación 12 (2002) do Comité de Ministros do Consello de Europa aos estados membros, apunta que se faga da educación para a cidadanía democrática un obxectivo prioritario da política educativa e das súas reformas. Algúns dos contidos suxeridos son os de resolver os conflitos de forma non violenta; argumentar en defensa dos puntos de vista propios; escoitar, comprender e interpretar os argumentos doutras persoas; recoñecer e aceptar as diferenzas; asumir responsabilidades compartidas ou establecer relacións construtivas, non agresivas, cos demais.

1.2 No ámbito nacional.

A Lei 27/05 de Fomento da Educación e da Cultura de Paz, art. 2, menciona: *“O Goberno promoverá a inclusión, como contido curricular, de iniciativas de educación para a paz a escala local e nacional [..]. O Goberno promoverá a formación especializada de homes e mulleres en técnicas de resolución de conflitos, negociación e mediación”.*

A Lei Orgánica 1/2004, de 28 de decembro, de Medidas de Protección Integral contra a Violencia de Xénero, establece no seu artigo 4 como principios de calidade do sistema educativo: *“A eliminación dos obstáculos que dificultan a plena igualdade entre homes e mulleres e a formación para a prevención de conflitos e para a resolución pacífica dos mesmos”.*

A lei Orgánica 2/2006 de Educación (LOE) recolle a competencia social e cidadá e considera principios do sistema educativo a educación para a prevención de conflitos e para a resolución pacífica dos mesmos, así como a non violencia en todos os ámbitos da vida

persoal, familiar e social.É, tamén, unha finalidade explícita da educación e un obxectivo común en todas as etapas educativas. En concreto, na etapa da Educación Secundaria Obligatoria, o Artigo 23.d menciónase como obxectivo desta esta: *“fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relación cos demais, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo, os comportamentos sexistas e resolver pacíficamente os conflitos”*.

1.3 No contexto galego

A Lei 4/2011, do 30 de xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, marca as condutas contrarias as normas, os dereitos e os deberes do alumnado así como as correccións mais habituais nos conflitos diarios. Resultan especialmente interesantes os artigos 19, sobre programas de habilidades sociais e as aulas de convivencia inclusivas, e o artigo 20, sobre os procedementos conciliados de resolución dos conflitos. Esta lei desenvólvese no Decreto 8/2015 do 8 de xaneiro, onde se recolle tamén o desenvolvemento de procedementos conciliado na corrección das condutas gravemente perxudiciais para a convivencia.

O artigo 4. d) do Decreto 133/2007, do 5 de xullo, polo que se implanta o currículo da ESO, subscribe o anteriormente dito. Finalmente, na Circular 10/2010, pola que se ditan instrucións para unificar liñas de actuación e establecer accións prioritarias dos servizos de orientación educativa e profesional, destácase entre as actuacións relacionadas coa convivencia e coa educación en valores, a importancia de *“deseñar e poñer en práctica programas destinados á promoción da convivencia e á resolución pacífica de conflitos”* e no Decreto 299/11, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado nos centros docentes da comunidade autónoma de Galicia, en relación á mellora continua da calidade, advírtese que *“ditos centros priorizarán, entre outras actuacións, as que promovan a convivencia no centro escolar”*.

Neste contexto, nace o Observatorio Nacional da Convivencia e os observatorios autonómicos, deséñanse plans integrais de mellora da convivencia, difúndense experiencias de boas prácticas e incorpórase na formación do profesorado contidos referidos á promoción da paz e da xestión emocional da aula. Ademais, sinálase a obrigatoriedade da inclusión dun Plan de Convivencia de Centro dentro do Proxecto Educativo. Por outra banda,

introdúcese na nosa comunidade a persoa coordinadora de convivencia nos centros de educación secundaria.

Estes plans brindan a oportunidade para reflexionar e cuestionar o modo de entender a convivencia e as medidas a desenvolver. Nalgúns centros, xorden experiencias centradas na implantación de estratexias de xestión pacífica de conflitos: aulas de convivencia, grupos de axuda, equipos de mediación, alumnado axudante, titorías persoais, asembleas de clase, aprendizaxe-servizo, etc. de carácter máis democráticas e que outorgan maiores oportunidades para que sexa o propio alumnado quen participe na resolución dos seus propios conflitos. Por outra banda, a negociación compartida das normas, os programas de educación emocional no marco do plan de acción tutorial e os plans de prevención do acoso escolar supoñen outras experiencias para a construción da convivencia.

O primeiro informe do Observatorio Estatal da Convivencia destaca o feito de mellorar a calidade do sistema educativo mellorando a convivencia dende unha perspectiva integral. Fai, tamén, fincapé na mellora a eficacia educativa das sancións, pois queda demostrado que os centros que mais sancionan (e de xeito máis automático), empeoran a convivencia por redundar en solucións ineficaces.

É preciso ir máis alá dos modelos punitivos, e avanzar cara un novo modelo que aborde e constrúa as normas de xeito democrático, que rompa as estruturas de dominio-sumisión, que afonde no desenvolvemento moral, que supoña aprender ó alumnado a xestionar as emocións propias, a anticipar as consecuencias dos seus actos, na reconciliación, e na reparación do dano para avanzar cara o futuro. Supón basear as relacións no respecto mutuo, tendo clara a diferenza entre autoridade e o autoritarismo. Supón, tamén, o cambio dos sistemas inflexibles de aplicación de sancións, a sistemas que teñan en conta as características de cada alumno/a e da súa situación familiar, social e educativa, o paso dun modelo de decisión sobre sancións exclusivamente centrado na dirección, a unha toma de decisións en pequeno grupo.

Entendemos, por tanto, que a convivencia se constrúe, tamén coa participación do alumnado e das súas familias na xestión dos conflitos, pois son os conflitos oportunidades de aprendizaxe e a xestión das emocións unha habilidade esencial para a vida nas sociedades

2. ANÁLISE DA CONVIVENCIA

O IES Fin do Camiño, ven traballando a convivencia escolar a través de varios grupos de traballo e proxectos de innovación desenvolvidos nos últimos anos.

No curso escolar 2008-09, fórmanse dous grupos de traballo ó redor desta temática. O primeiro, “Protocolos para a convivencia”, céntrado na revisión das normas de organización e funcionamento; o segundo, con título “Camiño da convivencia” que tivo como misión analizar a convivencia do centro e estudar medidas organizativas de resolución pacífica de conflitos.

Nos cursos escolares 2009-11, sucédense os proxectos de Agrupación de Centros Educativos do Ministerio (ARCE) cos títulos de “Implantación e mellora de medidas organizativas de xestión pacífica de conflitos” e "A mediar! Manual de implantación dun servizo de mediación escolar", así como o grupo de traballo de nome “Estratexias organizativas de xestión dos conflitos”, que lles valeron o recoñecemento do *3º premio nacional de boas prácticas para o impulso e a mellora da convivencia do ano 2010 e Finalistas do premio de Acción Maxistral do ano 2011*.

Nos cursos escolares 2011-12 e 2012-13, 2013-14 e 2014-15 concédese ó centro escolar o plan de mellora da competencia social e cidadá e a liña 3 dos Contratos-Programa sobre mellora da convivencia.

No curso 2014-15 , o ministerio de concede ao abeiro da convocatoria **Ayudas para el diseño y aplicación de proyectos de mejora del aprendizaje del alumnado por agrupaciones colaboración profesional entre centros públicos de diferentes comunidades o ciudades autónomas** , unha axuda “Desarrollo de competencias básicas a través del aprendizaje-servicio” , onde se desenvolveran proxecto que pretenden mellorar tanto as competencias básicas do noso alumnado como a convivencia do centro.

Non é posible avaliar o impacto que as medidas implantadas (mediación escolar, o alumnado axudante, xuntanzas con centros educativos, escolar de nais e país, aula de convivencia, formación do profesorado, manuais, etc.) produciron na convivencia do noso centro, pois variou a distribución dos grupos, o profesorado, o alumnado e as súas familias,

mais é sinxelo apuntar, atendendo a unha primeira revisión dos partes de conduta, dos expedientes disciplinarios e á observación participante, que a conflitividade descendeu nestes últimos anos.

Porén, os proxectos mencionados levaron á implantación dunha serie de medidas que agora é preciso manter, revisar ou adaptar a unha situación xa diferente en canto a conflitividade, recursos humanos cos que se conta ou a implicación dos axentes que interviron. Faise necesario definir unha serie de obxectivos realistas e precisos que permitan a mellora continua na construción da convivencia escolar.

3. OBXECTIVOS.

1. Seguir creando redes de centros educativos en torno á temática da convivencia escolar.
2. Ofrecer maior protagonismo ó alumnado na resolución dos seus conflitos, formando novo alumnado mediador e axudante e coordinando estes servizos.
3. Revisar a estratexia da aula de convivencia como ferramenta de xestión coordinada dos conflitos, para adaptala ós novos recursos e situacións.
4. Seguir dinamizando a escola de nais/pais.
5. Mellorar a formación do profesorado para a xestión das emocións na aula e na resolución pacífica de conflitos.
6. Revisar e redactar, no marco do plano de acción titorial, actividades destinadas ó desenvolvemento persoal dos alumnos, os programas de habilidades sociais e emocionais.
7. Mellorar a convivencia a través dos deportes cooperativos e da oferta de ocio saudable , así como a través de proxectos de “Aprendizaxe e servizo”
8. Revisar o protocolo de prevención do acoso escolar do centro.
9. Simplificar as normas de organización e funcionamento.

4. ACTUACIONES QUE SE VAN DESARROLLAR

Objetivo 1: Crear redes de centros educativos en torno a la temática de convivencia escolar

- Planificarse novos encontros anuais, de contar coa dotación económica necesaria, con outros centros educativos, na procura de redes en torno á resolución pacífica de conflitos. O programa pretenderá ofrecer formación ó profesorado e ó alumnado asistente, así como procurar o intercambio de experiencias entre iguais que se organizarán en diferentes obradoiros.
 - **Temporalización das actividades:** mes de abril do vindeiro curso.
 - **Responsables:** dinamizador/a da convivencia.

Objetivo 2. Ofrecer maior protagonismo ó alumnado na resolución dos seus conflitos

2.1 Mellora do noso servizo de mediación escolar:

- Revisar o protocolo actual facendo fincapé na relación entre a mediación e as normas de organización e funcionamento.
- Seleccionar e formar ós novos/a mediadores.
- Crear novos materiais para a concienciación da comunidade educativa, tamén usando ás TIC.
- Crear un blog de mediación dentro da páxina web do centro.
- Estender a mediación escolar ás familias e ó profesorado.
- Establecer unha hora de coordinación quincenal cos mediadores e mediadoras.
- Planificar e participar tanto en actividades relacionadas coa mediación (encontros, viaxes, excursións...), como naquelas relacionadas coa convivencia do centro, por exemplo, celebración do Día da Paz, Día da muller, Día dos dereitos humanos, Día dos dereitos da infancia, etc.

2.2 Formación do alumnado de 1º de ESO e 2º ESO como alumnado axudante, introducindo a súa figura no centro e deseñando o protocolo de actuación da axuda.

2.3 Dinamización das xuntas de delegados e delegadas a través do estímulo de

convocatorias da dirección.

- **Temporalización das actividades:** a selección do novo equipo de mediación e axudante será no mes de novembro. A formación iniciarase no mes de decembro e finalizará no mes de abril. As reunións de seguimento levaranse a cabo durante todo o curso con perioricidade semanal.
- **Responsables:**
 - Selección e formación de mediadores: mínimo de 2 profesores do centro voluntarios/as.
 - Selección e formación do alumnado axudante: mínimo de 2 profesores/as do centro, coa axuda dun formador externo.
 - Coordinación e seguimento do equipo: coordinador/a de mediación.
 - Revisión dos protocolos: Equipo directivo xunto co coordinadora de mediación e da aula de convivencia.

Obxectivo 3: Revisar na estratexia da aula de convivencia como ferramenta de xestión coordinada dos conflitos e revisar os protocolos existentes.

- Revisar o protocolo actual da Aula de Convivencia nas tres vertentes (Aula de reflexión, Aula de Traballo e Observatorio da Convivencia) co fin de adaptalo á nova realidade e definir un modelo que fuxa das “aulas de castigo”.
 - **Temporalización das actividades:** O deseño dos protocolos terá lugar no mes de setembro.
 - **Responsables:** equipo directivo en colaboración cos membros do observatorio semanal da convivencia.

Obxectivo 4: Dinamizar a escola de nais/pais.

Seguir convocando as reunións de nais e pais interesados en escoitar e debater diferentes temas que lles afectan ós seus fillos e fillas: a sexualidade, a adolescencia, a prevención de drogodependencias, etc. As actividades pódense resumir a continuación:

- Deseño dun plan de formación para as nais e os pais, atendendo as preocupacións destes.
- Enquisa inicial para detectar as temáticas de interese

- Impulso da formación interna por parte do orientador/a e tamén da formación externa, tendo en conta os recursos da zona.
- **Temporalización das actividades:** Reunións iniciais de planificación. Unha sesión mensual.
- **Responsables:** Departamento de orientación en colaboración cos recursos externos.

Obxectivo 5: Mellorar a formación do profesorado para a xestión das emocións na aula e na resolución pacífica de conflitos. Aínda que a formación do profesorado no tocante á convivencia escolar é un obxectivo que se traballa transversalmente, apostarase pola seguinte actividade:

- Propoñer grupos de traballo, formación en centro, etc, relacionados coa temática da convivencia escolar, ou que permitan ensaiar metodoloxías cooperativas, grupos interactivos mixtos e comunidades de aprendizaxe, aprendizaxe-servizo, mediación, xestión emocional da aula, ou calquera outra iniciativa que poda facer mellorar ó centro.
- **Temporalización:** primeiro trimestre do curso. Formación no segundo trimestre.
- **Responsables:** coordinador/a de convivencia.

Obxectivo 6. Revisar e redactar, no marco do plano de acción titorial actividades relacionadas coa competencia social.

- Actualización das actividades destinadas ó desenvolvemento persoal dos alumnos, tamén daquelas ás que se refire a circular 8/2009: programa básico de habilidades sociais; programa de habilidades para o alumnado que acude reiteradamente a aula de atención educativa e convivencia.
- Búsqueda e incorporación de actividades ó plan de acción titorial da temática da igualdade entre homes e mulleres, racismo e xenofobia. Valerse das asociacións da zona e outras para o desenvolvemento destas.
- **Temporalización:** semanalmente a través das sesións de coordinación dos titores e titoras e, por outra parte, das reunións do departamento de orientación.
- **Responsables:** departamento de orientación, en colaboración cos titores e titoras.

Obxectivo 7. Mellorar a convivencia a través dos deportes e da oferta de ocio saudable.

- Dinamizar os recreos e ampliar a súa oferta con actividades lúdicas que foran máis alá do fútbol: club de tenis de mesa, xogos de mesa, xogos deportivos, obradoiros de manualidades, etc. As actividades seguirán o seguinte proceso:

- Convocatoria á xunta de delegados e delegadas co obxecto de buscar a súa implicación no deseño de actividades e de establecer responsables para cada actividade
- Procura de apoio no claustro, implicándoo nos diferentes obradoiros
- Na medida en que as posibilidades orzamentarias do proxecto o permitan, solicitarase algún obradoiro externo (cestería e refugallo)
- Avaliación da medida na xunta de delegados

Temporalización: primeiro trimestre. Seguimento trimestral

Responsables: coordinador das actividades extraescolares.

Obxectivo 8. Revisar o protocolo de prevención do acoso escolar do centro.

- Revisar o *Protocolo para a prevención, detección e tratamento das situación de acoso escolar*, para adaptalo á nova lexislación vixente e á nova realidade de recursos humanos e organizativos, co obxecto de facelo un documento sinxelo e funcional.

Temporalización: segundo determine a dirección

Responsables: Membros do observatorio semanal da convivencia.

Obxectivo 9. Simplificar as normas de organización e funcionamento.

- Facer máis doada a participación e a lectura das normas básicas que constan na sección E, das normas de organización e funcionamento do centro.

Temporalización: segundo determine a dirección

Responsables: equipo directivo

5. NORMAS, DEREITOS E DEBERES

As normas, dereito e deberes dos membros da comunidade educativa veñen definidas na Lei 4/2011 do 30 de Xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa. Por outra parte, o centro concretou tal normativa na sección E. das Normas de Organización e Funcionamento, que foron elaboradas coa participación dos diferentes sectores que conforman a comunidade escolar e que terá carácter revisable.

6. ESTRATEXIAS PARA A PREVENCIÓN E XESTIÓN DOS CONFLITOS

1. Mediación escolar e alumnado axudante.

A mediación escolar ben definida na sección E apartado 3.1 das Normas de Organización e Funcionamento do centro. O seu funcionamento terá carácter revisable atendendo ó **Procedemento anual de mediación anual (anexo I)** que forma parte deste plan de convivencia.

As funcións do alumnado axudante, deberán definirse nos próximos cursos, que acadarse a súa formación e consenso no consello escolar sobre a súa implantación.

2. Aula de convivencia.

A aula de convivencia ben definida na sección E apartado 3.2 das Normas de Organización e Funcionamento do Centro. O seu funcionamento terá carácter revisable atendendo ó **Procedemento anual da aula de convivencia (anexo II)** que forma parte deste plan de convivencia nas súas tres vertentes: aula de reflexión, aula de traballo e observatorio semanal da convivencia.

3. Protocolo de prevención do acoso escolar.

O protocolo de prevención do acoso escolar ben definido na sección E apartado 3.3 das Normas de Organización e Funcionamento do Centro. O seu funcionamento o **Protocolo para a prevención, detección e tratamento das situación de acoso escolar (anexo III)** e faise precisa a súa revisión.

4. Programas de educación emocional e habilidades sociais.

Atendendo ó artigo 19 da Lei 4/2011 do 30 de Xuño, de convivencia e participación da comunidade educativa, o departamento de orientación ten elaborado:

- Un **programa de habilidades sociais** e material de reflexión dirixido ao alumnado que incorra reiteradamente en condutas disruptivas, coa finalidade de mellorar a súa integración no centro docente(**anexo IV**).
- Un programa de habilidades sociais para aquel alumnado que, como consecuencia da imposición das medidas correctoras, se vexa temporalmente privado do seu dereito de asistencia ao centro(**anexo V**).

5. Cybermentores

Estes programas aplicaranse en colaboración co profesorado titor e, de ser o caso, cos servizos sociais, e procurarán implicar o resto do profesorado e as familias para lograr, conxuntamente, o desenvolvemento adecuado do proceso educativo e das accións propostas.

7. CRITERIOS DE ACTUACIÓN CO ALUMNADO CON GRAVES ALTERACIÓNS CONDUCTUAIS

Un alumno/a non poderá considerarse alumnado con necesidades educativas especiais asociadas a graves problemas de conduta, ata a que se conte coa necesaria avaliación psicopedagóxica. Corresponde ó departamento de orientación do centro realizar a valoración, que poderá contar co equipo de orientación específico da Coruña ou ben apoiarse nos diagnósticos realizados por servizos de pediatría, psicoloxía, psiquiatría ou servizos sociais externos ó centro.

O procedemento será o seguinte:

1. Valoración razoada por parte do equipo de profesores, redactada polo profesorado titor.

2. Autorización da familia da valoración psicopedagóxica
3. Informe do departamento de orientación (e/ou o equipo de orientación específico si se demandara a súa intervención por parte do departamento de orientación do centro).
4. As conclusións e valoracións de interese pedagóxico consignadas no informe psicopedagóxico, faranse chegar á xefatura de estudos e á persoa titora, que valorarán reunir ó equipo docente para consensuar as pautas de actuación oportunas.
5. Seguimento do proceso nas respectivas xuntas de avaliación ou sempre que a persoa titora o considere preciso.

8. NECESIDADES ORZAMENTARIAS.

Procurarase solicitar plans de innovación educativa relacionados coa temática, co fin de dar apoio económico as diferentes medidas que constan neste plan. En caso contrario, o centro valorará que cantidade anual asigna dos gastos de organización e funcionamento á dinamización do plan de convivencia.

- Formación interna e apoio ós mediadores/ase o alumnado axudante: 350.
- Obradoiros nos recreos dinámicos: 250 euros
- CYBERMENTORES
- Formación nas sesións mensuais da escola de nais e pais: 350 euros
- Orzamento para o encontro de centros con servizos de mediación: 3500 euros.
- Bibliografía e documentación: 150 euros

9. CRITERIOS E INDICADORES PARA O SEGUIMENTO E AVALIACIÓN

Os criterios de avaliación, momentos e instrumentos para avaliar este plan, atópanse nos protocolos concretos da aula de convivencia, da mediación, do protocolo de acoso, etc. Porén, identifícanse, con carácter xeral, os seguintes elementos xerais:

Crterios xerais

- Grao de consecución dos obxectivos.
- Grao de coñecemento, implicación e satisfacción da comunidade educativa.
- Aproveitamento dos recursos materiais, humanos e organizativos
- Calidade e funcionalidade dos materiais elaborados.
- Mellora dos resultados académicos
- Mellora dos resultados na avaliación de competencias interna e externa

Temporalización:

A avaliación é continua e trimestral, inicialmente coa análise da convivencia e procesualmente mediante as reunións semanais de coordinación e as estatísticas da conflictividade. Finalmente coa redacción da memoria final de mediación.

No tocante á mediación e alumnado axudante.

- Criterios:
 - Número de alumnado e profesorado que solicita entrar no equipo de mediación.
 - Número de solicitudes de mediación.
 - Intervencións do alumnado axudante
 - Sectores da comunidade educativa que derivan casos de mediación.
 - Cursos/grupos que solicitan o servizo.
 - Grao de implicación e concienciación da comunidade educativa ante o proxecto.
 - Número de alumnado que comeza e que finaliza o curso de formación.
 - Asistencia ao curso.
 - Grao de satisfacción do alumnado que acaba o curso de formación.
 - Grao de adecuación dos contidos, metodoloxía, materiais e tempos dos cursos de formación.
 - Grao de satisfacción do alumnado mediado.
 - Número de mediacións resoltas satisfactoriamente.
 - Cumprimento dos acordos.
Asistencia e grao de implicación dos asistentes ás reunións de seguimento.
- Ferramentas: Cuestionarios e enquisas: ao alumno que realiza a formación, ao alumnado mediado. Observación directa, rexistros durante as mediacións, comentarios recollidos nas

actas e memorias de CCPs, claustros consellos escolares, equipos educativos, etc. e memoria final de mediación.

No tocante ó Encontro de centros para a convivencia:

- Criterios: grado de satisfacción coa formación e o encontro, axuste dos recursos humanos, materiais e organizativos.
- Ferramentas: enquisa online ós asistentes, tipo test, resposta múltiple e items de opinión libre.

No tocante á Aula de convivencia:

- Criterios: reincidencia dos derivados. descenso do número de partes de conduta. Grao de cumprimento do acordo reeducativo
- Ferramentas: análise das actas e reunións do observatorio semanal, estatísticos dos partes de conduta dentro da memoria da aula de convivencia.

No tocante á escola de nais e pais:

- Criterios: número de asistentes e satisfacción respecto da formación. Idoneidade dos contidos tratados.
- Ferramentas: memoria final dentro da memoria final anual enquisa final aos pais e nais